

Pojmovost a komparace / Komparace a pojmovost / Srovnávání a pojmovost

Vztahy mezi pojmy můžeme mj. posuzovat z hlediska jejich eventuelní nadřaděnosti a podřaděnosti; to zahrnuje jejich eventuelní zařazení v hierarchii pojmů. Není to ovšem jediný druh vztahů mezi pojmy, na to nesmíme zapomínat. Nicméně tam, kde opravdu můžeme stanovit nebo najít určité vztahy v hierarchii, jde vždy o srovnávání (komparaci) jejich „obsahu“, tj. rozsahu jejich platnosti. Čím obecnější pojem, tím méně má „obsahu“, ale o to více nabývá na rozsahu. Proto každé zařazování pojmu nižší obecnosti pod příslušný pojem obecnější (pokud to je možné a platné) znamená jisté ochuzení resp. omezení, redukci jeho „obsahu“. Proto se zdá být docela zřejmé, že čím abstraktnější je myšlení (tj. myšlení, používající velmi obecných pojmů), tím se musí víc vzdalovat konkrétním skutečnostem, která se vyznačují tím, že vedle obecných vlastností mají také vlastnosti méně obecné a dokonce jedinečné. Takové myšlení tedy představuje jisté „síto“, díky němuž se od jedinečných skutečností (a jejich jedinečných vlastností) prostě odhlíží, a to bez ohledu na to, zda vlastnosti obecnější jsou vždycky významnější než vlastnosti méně obecné nebo dokonce jedinečné. To ostatně souvisí s tím, že soustředění na jevy nejhojnější nemusí být vždycky metodicky tím nejsprávnějším a nejproduktivnějším postupem.

(Písek, 130417–1.)